

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) v intenciách cieľov Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky - komponent 5 - Adaptácia na zmenu klímy, Stratégie environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 pripravilo návrh zákona o krajinnom plánovaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „návrh zákona“), ktorý by mal vytvoriť legislatívny rámec integrovaného manažmentu krajiny v súlade s Európskym dohovorom o krajine, resp. podľa Dohovoru o krajine Rady Európy (ďalej len „dohovor“) – od 1. júla 2021 bol zmenený názov dohovoru.

Dohovor je jedným z dohovorov Rady Európy a znamená celkové posilnenie významu krajiny, jej ochrany, manažmentu, plánovania a starostlivosti v celom rozhodovacom procese a v medzinárodnej spolupráci. Cieľom dohovoru je v záujme udržateľného rozvoja, na základe princípov medzinárodného práva a zvyklostí, najmä s prihliadnutím na zásady priateľských susedských vzťahov, podporiť vyvážený a harmonický vzťah medzi sociálnymi potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím. Dohovor poukazuje na dôležitosť medzinárodnej spolupráce pri starostlivosti o krajinu, pričom zdôrazňuje väzbu na celý rad významných medzinárodných dokumentov (vymenovaných v preambule dohovoru).

Dohovor bol prijatý vo Florencii 20. októbra 2000 a nadobudol účinnosť 1. marca 2004. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 201 zo 16. marca 2005 vyslovila súhlas s jeho podpisom a následne bol v mene SR podpísaný 30. mája 2005. Národná rada Slovenskej republiky 23. júna 2005 vyslovila s dohovorom súhlas, ratifikácia prebehla 9. augusta 2005 a pre Slovensko nadobudol platnosť 1. decembra 2005 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 515/2005 Z. z.).

Dôvodom predkladaného návrhu zákona je skutočnosť, že podpisom dohovoru sa každá zmluvná strana zaviazala „zaviesť a realizovať krajinné koncepcie zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny prostredníctvom prijatia špecifických opatrení uvedených v článku 6 dohovoru“ a „právne uznať krajinu ako základnú zložku prostredia obyvateľstva, ako vyjadrenie rozmanitosti ich spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ ich identity“. Podľa dohovoru je ochrana krajiny definovaná ako „činnosti smerujúce k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických črt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania a/alebo ľudskej aktivity“.

Doteraz Slovensko nemalo samostatný zákon o krajine, resp. krajinnom plánovaní. Plnenie záväzkov Slovenskej republiky v rámci tohto dohovoru, ako aj iných dohovorov týkajúcich sa využívania krajiny je tak legislatívne čiastočne pokryté v iných predpisoch, čo sťažuje uchovávanie hodnôt spoločného prírodného a kultúrneho dedičstva – zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov, zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (od 1. 4. 2024 nahradený zákonom č. 200/2022 Z. z.), zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a pod. Z tohto dôvodu územia v

prvom a druhom stupni ochrany prírody a krajiny dnes nedisponujú adekvátnou ochranou pred narušovaním krajinnej štruktúry.

Na prípravu návrhu zákona bola na ministerstve zriadená pracovná skupina odborníkov z rôznych oblastí, ktoré sa týkajú krajinného plánovania, tzn. zo zástupcov ministerstva, zo Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky, Slovenskej agentúry životného prostredia, Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, akademickej obce, ústavov Slovenskej akadémie vied, odborných a stavovských organizácií.

Cieľom krajinného plánovania je vytvoriť nástroj integrovaného manažmentu krajiny, ktorý bude predstavovať komplexnú starostlivosť o krajinu, a zároveň bude súhrnom zásad, činností a opatrení, ktoré prispievajú k dosiahnutiu a udržaniu ekologickej stability v územnom systéme ekologickej stability, zabráneniu poškodenia alebo k obnove krajinného rázu, utváraniu podmienok na udržiavanie, obnovovanie a šetrné využívanie prírodných zdrojov, ochrane poľnohospodárskej pôdy, zachovaniu prírodného dedičstva, kultúrneho dedičstva a nehnuteľného pamiatkového fondu a k zlepšeniu kvality životného prostredia. Bude nástrojom na zachovanie a ochranu krajinnej štruktúry a jej prvkov, ktoré významným spôsobom prispievajú k mitigácii a adaptácii na zmenu klímy a ich stratou by sa táto adaptačná schopnosť narušila (napr. aleje stromov, vetrolamy, skupiny stromov a lesíky v otvorenej krajine, kamenné ploty s krovinami a rigolmi pozdĺž hraníc pozemkov). Reforma prispeje aj k podpore zachovania biodiverzity vo voľnej krajine a vytvorí podmienky na prežitie pôvodných druhov rastlín a živočíchov napriek klimatickým zmenám. Tento proces bude smerovať k podpore realizácie prírode blízkyh protipovodňových opatrení a opatrení na prevenciu pred suchom a úbytkom biodiverzity. Zároveň je potrebné v krajine opätovne vytvoriť priestor pre revitalizáciu vodných tokov, mokradí a iných prvkov zeleno-modrej infraštruktúry a ďalších priestorových opatrení nevyhnutných pre adaptáciu krajiny na zmenu klímy.

Prijatím nového zákona o krajinnom plánovaní sa zvýši, resp. zlepší ochrana krajiny, obnova a tvorba krajiny, a vytvorí sa nástroj integrovaného manažmentu krajiny na zabezpečenie udržateľného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie. Zákon bude zameraný aj na posudzovanie hodnôt krajiny, stanovenie požiadaviek na ich ochranu, starostlivosť, čo je jedným z významných úloh krajinného plánovania.

S nadväzujúcimi metodickými dokumentami a mapovými podkladmi bude zákon dôležitým odborným podkladom pre územnoplánovaciú dokumentáciu a následné schvaľovacie procesy pre povoľovanie stavieb a činností. Na základe zákona budú podporované adaptačné oparenia na zmenu klímy v krajine mimo chránených území. Uvedený nástroj integrovaného manažmentu krajiny zabezpečí elimináciu rizík spôsobených prírodnými aj antropickými silami, sanáciu nepriaznivých zmien a ochranu a zveľaďovanie kultúrno-historických a prírodných hodnôt územia. Krajinné plány (tým, že do svojho návrhu prevezmú aj územné systémy ekologickej stability, ktoré v súčasnosti na mnohých miestach absentujú) budú odborným podkladom pre pozemkové úpravy. Taktiež budú koordinačným nástrojom pre plány manažmentov povodí, dokumenty ochrany prírody a krajiny a návrh adaptačných opatrení na zmenu klímy.

Návrh zákona bol pripravený vo väzbe na nové právne predpisy v oblasti stavebného práva - zákon č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov (účinný od 1.4.2024) a zákon č. 201/2022 Z. z. o výstavbe v znení neskorších predpisov (toho času účinnosť odložená k 1.4.2025). Vychádza zo skutočnosti, že existujú odborné plány, koncepcie

analýzy, ktoré sú založené na stanovovaní funkčného využitia územia a priestorovej regulácii, ale nemajú priestor pre vytváranie návrhov na stanovovanie limitov, zásad a najmä opatrení pre zachovanie a udržanie charakteristických črt krajiny, ku ktorým sme sa zaviazali podpisom Dohovoru. Krajinné plánovanie nemá za cieľ nahradiť územné plánovania a ani iné plánovacie dokumenty, ale poskytnúť im odborný podklad pre ich účely.

Prijatie zákona o krajinnom plánovaní a spracovanie krajinných plánov bude dôležitým krokom pri implementácii Dohovoru. Dôležitá bude aj následná pravidelná starostlivosť o krajinu, jej manažovanie, riadenie, ovplyvňovanie procesov v krajine, ktoré vytvoria podmienky na realizáciu opatrení.

Návrh zákona sa člení na päť častí:

- prvá časť (**Úvodné ustanovenia**) obsahuje predovšetkým definície platné pre celý zákon a ciele a úlohy krajinného plánovania,
- druhá časť (**Dokumentácia krajinného plánovania**) charakterizuje základný nástroj krajinného plánovania a charakterizuje územie s osobitým režimom starostlivosti o krajinu,
- tretia časť (**Pôsobnosť orgánov krajinného plánovania**) komplexne upravuje kompetenčné a procesné ustanovenia orgánov verejnej správy na úseku krajinného plánovania, zároveň táto časť upravuje aj spracovanie dokumentácie krajinného plánovania a zoznam spracovateľov,
- štvrtá časť (**Obstarávanie dokumentácie krajinného plánovania**) komplexne upravuje obstarávanie, prerokúvanie, schvaľovanie a aktualizáciu dokumentácie krajinného plánovania a
- piata časť obsahuje splnomocňovacie a prechodné ustanovenia.

Návrh zákona má negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, pozitívny vplyv na životné prostredie, na informatizáciu spoločnosti a pozitívne sociálne vplyvy, nemá vplyvy na podnikateľské prostredie, ani na služby verejnej správy pre občana a taktiež nemá vplyv na manželstvo, rodičovstvo, rodinu a práva detí.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, s inými zákonmi, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj s právom Európskej únie.